

7 lutego 2022 r.

Polski Związek Niewidomych
ul. Konwiktorska 9
00-216 Warszawa

Szanowny Pan Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
Ul. Wiejska 6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący,

Dziękujemy za przekazana nam projektu ustawa o zmianie ustawy o kinematografii z 30 czerwca 2005 roku, która ma na celu, jak sądzimy zwiększenie dostępności filmów rozpowszechnianych w kinach dla osób z niepełnosprawnością wzroku i słuchu. Przywołać należy tu także treść art. 30 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm). Z przepisu tego wynika, iż zadaniem Państwa jest podjęcie wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do programów telewizyjnych, filmów, teatru i innego rodzaju działalności kulturalnej, w dostępnych dla nich formach. Prawo to znajduje odzwierciedlenie w art. 6 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Polski Związek Niewidomych jest uczestnikiem projektu pn. „Strażnicy dostępności”, nr POWR.02.16.00-00-0112/20-00, który współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem głównym projektu jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego oraz eksperckiego 12 organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami do prowadzenia monitoringu w zakresie tworzenia i stosowania przepisów prawa regulującego obowiązki związane ze stosowaniem zasad dostępności. W ramach projektu realizujemy interwencję, której celem jest dążenie do obowiązkowej audiodeskrypcji i napisów dla osób głuchych i niedosłyszących już na etapie produkcji filmowej.

Niewątpliwie, projektowane przepisy powinny uwzględniać założenia ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062). W

związku z wyżej wymienioną ustawą, aby mówić o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami, już na etapie produkcji filmu powinny zawierać audiodeskrypcję i napisy dla osób głuchych i niedosłyszących. Dopiero wówczas można mówić o optymalnym zapewnieniu dostępności do dóbr dorobku kinematografii tym osobom.

W uzasadnieniu do druku senackiego nr 355 czytamy, że przepis powinien dotyczyć tylko filmów masowo dystrybuowanych – to jest takich, które w pierwszym tygodniu po premierze na polskim rynku będą dystrybuowane w co najmniej 10 kinach. Wskazanie kryterium liczby kin dystrybuujących daną produkcję filmową ogranicza dostępność osób ze szczególnymi potrzebami do dorobku kinematografii.

Zwrócić uwagę należy na nieprecyzyjność projektodawcy w zakresie nazewnictwa. Zgodzić należy się z poglądem przedstawionym przez Panią Senator Gabrielę Morawską- Stanecką¹, że zamiast określenia instytut, w treści przepisów powinno być określenie „państwowa instytucja kultury wyspecjalizowana w zakresie ochrony narodowego dziedzictwa kulturalnego w dziedzinie kinematografii”.

Nowelizowane przepisy powinny rozstrzygać także kwestię filmów zagranicznych, w szczególności problematykę kopii filmu na nośniku elektronicznym. W ustawie o kinematografii, jak i w analizowanym projekcie ustawy nie ma przepisów prawnych, które odpowiadałyby na pytanie, które z filmów zagranicznych poddawane byłyby procesowi audiodeskrypcji i tworzeniu napisów dla osób głuchych i niedosłyszących – czy dotyczyłoby to wszystkich filmów, czy jedynie filmów specjalnych.

Mając na uwadze powyższe, rozważyć należy wprowadzenie obowiązku wytworzenia przy produkcji każdego filmu jego kopii w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami. W proponowanej konstrukcji prawnej obowiązek ten spoczywałby na producencie filmu.

---

¹ Zdanie wypowiedziane podczas wspólnego posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu (38.), Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej (74.) oraz Komisji Ustawodawczej (180.) w dniu 4 sierpnia 2021 r.

Ani w ustawie o kinematografii, ani w projekcie nowelizacji nie zawarto definicji legalnych pojęć audiodeskrypcja, napisy dla głuchych i niedosłyszących. Definicje te powinny oddawać sens regulowanej problematyki. Poprawnie skonstruowane definicje legalne, mogą służyć bezpieczeństwu prawnemu jednostki i równości wobec prawa.

Kolejny problem prawny na gruncie nowelizowanej ustawy dotyczy kwestii praw autorskich. Brak precyzji nowelizowanej ustawy dotyczy zarówno praw autorskich polskich, jak i zagranicznych dystrybutorów filmów, ale także podmiotów tworzących audiodeskrypcję i napisy dla osób głuchych i niedosłyszących. Producenci i dystrybutorzy, zlecający przygotowanie napisów dla osób z problemami słuchu i audiodeskrypcji, powinni być zobowiązani do podpisywania z autorami umów, które zagwarantują możliwość legalnego udostępniania opracowań na wszystkich polach eksploatacji, oraz do wpisania opracowań do metryki filmu.

Zwrócić uwagę należy, że przepisy prawne nowelizowanej ustawy o kinematografii nie przewidują rozwiązań prawnych w sytuacji piractwa i ponoszenia odpowiedzialności za te przestępstwo. Sposób zredagowania przepisu z art. 30a naraża na poniesienie odpowiedzialności odszkodowawczej państwową instytucję kultury wyspecjalizowaną w zakresie ochrony narodowego dziedzictwa kulturalnego w dziedzinie kinematografii w sytuacji dostania się materiałów przekazanych przez dystrybutora filmu, do sieci publicznej. Ta materia wymaga również doprecyzowania.

Wątpliwości budzą także wskazane w art. 30a terminy przekazania kopii filmu i plików audio (21 dni; nie mniej niż 48 godzin). Podzielić należy zdanie Prezesa Zarządu Monolith films Pana Mariusza Łukomskiego, przedstawione w piśmie z dnia 15.07.2021 r. Fragment z pisma Prezesa Zarządu Mariusza Łukomskiego: „W związku z pkt 2 (Piractwo) niemożliwe są do realizacji w przypadku wielu filmów zagranicznych terminy wyróżnione w art. 30a. Dla przykładu, w większości przypadków Dystrybutor przygotowuje polską wersję filmu (tłumaczenie, napisy) na 21-7 dni przed jego premierą (daty premier zbliżone do premier światowych ze względu na piractwo) z materiałów nienadających się do przygotowania audiodeskrypcji (wersja czarno biała, znaki wodne, kopia filmu na której widać tylko zarysy postaci oraz oryginalna lista dialogowa). Następnie Dystrybutor przesyła tłumaczenia w formie napisowej do wyznaczonego przez Producenta Laboratorium (USA, Europa), które przesyła Dystrybutorowi zgrany materiał wyjściowy często na

48 godzin przed premierą filmu. Dystrybutor multiplikuje materiał i przesyła go do kin na 24-48 godzin przed premierą. Tylko zgrany materiał wyjściowy, bez względu na elektroniczny nośnik, jest odpowiedni do przygotowania audiodeskrypcji”. Dostęp: <https://www.senat.gov.pl/prace/proces-legislacyjny-w-senacie/inicjatywy-ustawodawcze/inicjatywa,161.html>

Z drugiej strony, wskazane terminy wydają się krótkie, co może spowodować, że opatrzenie produkcji filmowej odpowiednimi udogodnieniami zapewniającymi dostępność może być utrudnione. Na wydłużenie procesu zapewnienia dostępności produkcji filmowej ma wpływ także liczba podmiotów zaangażowanych w to przedsięwzięcie. Mowa tu o dystrybutorach filmu, Polskim Instytucie Sztuki Filmowej oraz organizacjach pozarządowych. Przepisy prawne projektowanej ustawy nie określają szczegółowego podziału obowiązków tych podmiotów przy realizacji audiodeskrypcji i napisów dla osób głuchych i niedosłyszących. To również mogłoby stanowić przedmiot uregulowań prawnych zawartych w akcie wykonawczym.

Problematyka projektowanego art. 30a jest złożona. Wymaga ona doprecyzowania w formie aktu wykonawczego, który w oparciu o delegację ustawową regulowałby istotne dla stosowania prawa kwestie szczegółowe, np. określenie standardów jakim powinno odpowiadać tworzenie audiodeskrypcji, napisów dla głuchych i niedosłyszących czy też tłumaczeń na polski język migowy. Określenia w przepisach szczegółowych wymaga także wskazanie który z podmiotów będzie ponosił koszty związane z realizacją audiodeskrypcją i tworzeniem napisów dla osób głuchych i niedosłyszących, czy obowiązek ten będzie spoczywał na dystrybutorach filmów, czy też państwo będzie w jakiś sposób partycypować w kosztach.

Wobec tego zasadne wydaje się umieszczenie np. art. 30b, zawierającego delegację ustawową do wydania aktu wykonawczego. Z uwagi na dynamikę zmieniającego się prawa, jak również nieustanny postęp technologiczny, określając zakres aktu wykonawczego należałoby dodać zwrot „w szczególności”.

W regulaminie dofinansowań produkcji filmowych powinien być obowiązek dodawania kopii filmowej DCP przygotowanej z audiodeskrypcją (ang. Digital Cinema Package) – Pakiet Kina

Cyfrowego – jest to zbiór plików cyfrowych używany do przechowywania i przekazywania strumieni audio i wideo oraz innych danych na potrzeby kina cyfrowego.

W projekcie nie ma także mowy o całej łańcuchu kupowania, produkowania i udostępniania, czyli sposobie, organizacji i całej infrastrukturze kina związanej ze świadczeniem usług dla klientów z problemami wzroku i słuchu. Na przykład kina powinny być wyposażone w zestaw symultaniczny ze słuchawkami lub powinny udostępnić audiodeskrypcję w aplikacjach dla użytkowników takich jak np. „AudioMovie”, Greta, MovieReading, AudioKino. Bardzo ważne jest również świadome podejście kinooperatorów.

Liczymy na życzliwe zrozumienie naszej prośby, jesteśmy gotowi do dalszej współpracy. Jest kilka organizacji w Polsce zajmujących się audiodeskrypcją i napisami dla osób głuchych i niedosłyszących, może warto byłoby zorganizować robocze spotkanie wypracowujące wspólne ustalenia, które mogłyby zostać wprowadzone do uregulowań prawnych.

z poważaniem

Andrzej Brzeziński

Prezes Zarządu Głównego Polskiego Związku Niewidomy

Poprawka do projektu ustawy o zmianie ustawy o kinematografii (druk nr 355)

– art. 1 otrzymuje brzmienie:

„W ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz. U. z 2021 r. poz. 257) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 8 dodaje się art. 8a w brzmieniu:

„Art. 8a. 1. Podmiot prowadzący dystrybucję występuje przed rozpoczęciem dystrybucji filmu do Instytutu o nadanie identyfikatora, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 11.

2. Podmiotowi, o którym mowa w art. 30a, Instytut nadaje identyfikator, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 11, jeżeli podmiot ten wytworzył audioeskrypcję i napisy do tego filmu w wersji audio i przekazał je nieodpłatnie państwowej instytucji kultury wyspecjalizowanej w zakresie ochrony narodowego dziedzictwa kulturalnego w dziedzinie kinematografii.”;

2) po art. 30 dodaje się art. 30a w brzmieniu:

„Art. 30a. Podmiot prowadzący dystrybucję filmu, który w ciągu trzech pierwszych miesięcy następujących po dniu pierwszego publicznego pokazu na polskim rynku ma być rozpowszechniany w co najmniej 10 kinach, wytwarza audiodeskrypcję i napisy do tego filmu w wersji audio, nie później niż do dnia rozpoczęcia rozpowszechniania filmu.”;

3) po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. Podmiot prowadzący dystrybucję, o którym mowa w art. 30a ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jest obowiązany do wytworzenia audioeskrypcji i napisów w wersji audio do filmu, którego rozpowszechnianie rozpocznie się po dniu wejścia ustawy w życie.”.